

بررسی وضعیت آموزش زبان چینی و فارسی در ایران و چین *

هونگ یان مو^۱

استاد ادبیات فارسی دانشگاه مطالعات زبان‌های خارجه پکن، چین

نرگس طبری شاهان‌دشت^۲

دانشجوی دکتری دانشگاه مطالعات زبان‌های خارجی پکن، چین

چکیده

ایران و چین به عنوان دو سرزمین باستانی در آسیای کهن، از دیرباز همواره روابط گسترده‌ای با یکدیگر داشته‌اند. در عصر کنونی و با توجه به ضرورت‌های سیاسی و اقتصادی و نقش مهم دو کشور در تحولات منطقه و جهان، افزایش سطح تعاملات و ارتباطات بین این دو همسایه پیشین امری ضروری تلقی می‌گردد. طرح «یک جاده - یک کمربند» که در سال ۲۰۱۳ از سوی دولت‌مردان چین مطرح گردید، به‌خوبی نشان دهنده عزم و اراده چین برای گسترش روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خود با کشورهای است که در مسیر این طرح واقع هستند و در این میان نقش ایران به عنوان یکی از کشورهای مهم حوزه جاده ابریشم موضوعی انکارناشدنی است. از این رو در سال‌های اخیر تلاش برای فهم و شناخت هر چه بیشتر زبان و فرهنگ دو ملت در نزد دولت‌ها بیش از پیش ضرورت یافته است. در این مقاله ما برآنیم تا با استفاده از مستندات موجود به بررسی وضعیت آموزش زبان چینی در ایران و وضعیت آموزش زبان فارسی در چین بپردازیم و پیشنهادها و نظراتی را در جهت حل مشکلات موجود و بهبود شرایط فعلی ارائه دهیم.

واژه‌های کلیدی: زبان چینی، زبان فارسی، چین شناسی، ایران شناسی، مرکز کنفوسیوس، یک جاده

- یک کمربند.

* تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۸ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۰۹.

¹ Email: muhongyan@bfsu.edu.cn

(نویسنده مسئول)

² Email: narges_tabari@yahoo.com

Investigating the Status of Chinese and Persian Language Education in Iran and China*

Hong Yan Mo ¹

Professor of Persian literature at Beijing University of Foreign Languages,
China

Narges Tabari Shahandasht ²

PhD Student of Beijing University of Foreign Languages, China

Abstract

Iran and China, as two ancient lands in ancient Asia, have always had extensive relations for a long time. In the present era, regarding the political and economic necessities and the important role of the two countries in region and world alternation, increasing the level of transactions and communication between these two former neighbors is considered essential. The "One Road - One Belt" project, which was proposed by Chinese government in 2013, clearly shows China's determination to expand its political, economic and cultural relations with the countries, locating on the path of this project. Meanwhile, the role of Iran as one of the important countries in the region of the Silk Road is undeniable. Therefore, in recent years, efforts to understand and recognize as much as possible the language and culture of the two nations have become more essential for governments. In this article, we aim to study the condition of Chinese language instruction in Iran and Persian language instruction in China by using existing documents. We provide recommendations and ideas to solve the existing problems and to improve the conditions.

Keywords: Chinese language, Persian language, Sinology, Iranology, Confucius center, one Road-one Belt.

* Received: 12/02/2023 | Accepted: 28/02/2023.

¹ Email: shimaabrahimi@um.ac.ir (Corresponding Author)

² Email: faterakazemi@gmail.com

۱. مقدمه

در طول تاریخ روابط دو کشور که به نقل از منابع تاریخی به سال‌های ۱۱۹-۱۱۵ پیش از میلاد باز می‌گردد (پاشازانوس، ۲۰۲۰)، صحنه روابط خارجی دو کشور فراز و فرودهای متفاوتی را تجربه کرده است؛ روابطی گاه دوستانه و گاه تا حدودی خصمانه. اما به گواه همین منابع تاریخی کفه ترازو همواره به سمت روابط متقابل دوستانه متمایل بوده است. دامنه روابط فرهنگی ایران و چین چنان است که ایرانیان را نخستین پیام آوران آیین‌های زرتشتی، مانوی، نسطوری و حتی بودایی به چین می‌دانند (پاشازانوس، ۲۰۲۰). دین اسلام نیز اگرچه در سطح وسیع نه به واسطه ایرانیان بلکه با تلاش اعراب به مرزهای چین وارد شد و امروزه اکثریت مسلمانان این کشور را سنی‌ها تشکیل می‌دهند، اما بر کسی پوشیده نیست که اندیشه‌های فکری و فرهنگی مسلمانان چین تماماً با رنگ و بوی ایرانی در هم آمیخته است. نقطه اوج روابط دو کشور را می‌توان مربوط به دوران استیلای حاکمان مغول دانست. چنگیز و یارانش گرچه این قاره کهن را از شرق تا به غرب به خاک و خون کشیدند اما به واسطه نزدیکی و خویشاوندی حاکمان دست‌نشانده آنان بر دو کشور، روابط میان ایران و چین در سطح وسیعی گسترش یافت. در این دوران بی‌شک نگارگری ایرانی از ارزشمندترین عناصر فرهنگی مبادله شده میان دو کشور است. هنر صورتگری ایرانیان که پس از حمله اعراب و پذیرش دین اسلام در طی سال‌های متوالی به ورطه فراموشی سپرده شده بود، با گسترش روابط دو کشور و ورود نقاشان و هنرمندان چینی به ایران دوباره زنده شد و زمینه شکوفایی کتاب آرایی در کشور فراهم گردید. سوغاتی که بنا به گفته مورخان همراه با مانویان ایران به چین عزیمت کرده بود - آثار آن در اکتشافات تورفان چین یافت شده است - بعد از گذشت چندین سده با رنگ و بویی چینی به ایران بازگشت و به همت نگارگران و مذهبیان چیره‌دست ایرانی، به یکی از برجسته‌ترین آثار هنر جهان اسلام بدل گردید و از دربار سلاطین جهان گشای عثمانی گرفته تا مجالس پادشاهان ادیب گورکانی را به تسخیر خویش درآورد (穆宏燕: 2015). در همین دوران فرهنگ و زبان فارسی به واسطه حلقه‌های اتصال شرق و غرب - مردمان آسیای میانه - به سرزمین سرخ راه پیدا کرد تا آنجا که زبان فارسی به عنوان یکی از سه زبان رسمی دربار چین در سلسله

یوان به رسمیت شناخته شد. ابن بطوطه از سفر خود به چین نقل می‌کند که بسیاری از واژگان به کار برده شده در دربار و در بنادر آنجا فارسی بوده‌اند، اما آنچه در این جا حائز اهمیت است، پرداختن به چرایی اهمیت آموزش زبان چینی در ایران و نحوه عملکرد سیستم آموزشی ایران در این زمینه است.

در طول تاریخ همواره قدرت سیاسی و اقتصادی نقش تعیین کننده‌ای در مسیر گسترش فعالیت‌های فرهنگی میان کشورها داشته است. دولت‌ها در سراسر جهان علاوه بر برقراری روابط همه جانبه با هم پیمانان سنتی خود پیوسته در تلاش هستند تا در صورت ظهور قدرت‌های نو در کمترین زمان ممکن اسباب شناخت و فهم آنان را دریابند (孙宜学 & 张雅琦, 2020). واضح است که این شناخت پیش از تربیت افرادی متخصص و آشنا به زبان آن کشور، میسر نخواهد شد. امروزه با توجه به جایگاه سیاسی و اقتصادی چین در دنیا ضرورت گسترش و تعمیق روابط دوستانه با این کشور برای ایران امری انکارناشدنی است. از سوی دیگر ایران نیز به عنوان یکی از قدرت‌های منطقه همواره مورد توجه دولتمردان چین بوده است. نقش ایران در ایجاد ثبات در منطقه و تامین امنیت سیاسی و اقتصادی چین در خاورمیانه از جمله مسائلی است که در ادوار مختلف هرگز از دید حکومت چین پنهان نبوده است. امروزه با پیشنهاد طرح «یک کمربند_ یک جاده» از طرف دولت چین، امکان ارتقاء سطح همکاری‌های چند جانبه میان دو کشور افزایش یافته است که می‌توان نمونه‌ای از آن را در برنامه ۲۵ ساله همکاری‌های مشترک ایران و چین مشاهده کرد. در چنین شرایطی نیاز به شناخت مشترک دو ملت از یکدیگر بیش از گذشته احساس می‌گردد و نیک می‌دانیم که این شناخت جز با تربیت مترجمان زبده و چین‌شناسانی حاذق میسر نخواهد بود.

۲. پیشینه تحقیق

متأسفانه تاکنون در ایران تحقیقاتی پیرامون بررسی وضعیت آموزش زبان چینی انجام نشده است. اما طبق یافته‌های ما چند تحقیق جامع در مورد وضعیت زبان چینی در ایران در دانشگاه‌ها و مراکز علمی چین صورت گرفته است. این امر به خودی خود نشانگر اهمیت این موضوع برای طرف چینی و توجه ویژه آنها به گسترش و ترویج زبان چینی در ایران است.

چه نیکو خواهد بود اگر ما نیز از این فرصت پیش آمده جهت بهبود کیفیت وضعیت آموزش زبان چینی در ایران بهره ببریم.

یائو جی‌دا در مقاله‌ای که تحت عنوان «زبان چینی در ایران و مرکز کنفوسیوس دانشگاه تهران» در سال ۲۰۰۹ به چاپ رسانید، به بررسی وضعیت زبان چینی در ایران، روند افزایش علاقه ایرانیان به آموزش زبان چینی و فعالیت‌های مرکز کنفوسیوس در آن زمان پرداخت. در این مقاله نویسنده پیشنهاد می‌کند با توجه به نفوذ زبان فارسی در منطقه، مرکز کنفوسیوس با طراحی کتاب‌ها و منابع آموزشی زبان چینی به فارسی بر سرعت آموزش زبان چینی در سه کشور ایران، افغانستان و تاجیکستان بیافزاید و مسیر یادگیری زبان چینی را برای زبان آموزان این مناطق هموار سازد (继德, 2009).

چوشوئه‌چین در مقاله خود تحت عنوان «تحقیق و بررسی وضعیت کنونی زبان چینی در ایران و اقدامات متقابل در خصوص آن» که در سال ۲۰۱۰ به چاپ رسانده است، با توزیع پرسشنامه‌ای در میان زبان آموزان مرکز کنفوسیوس، دانشجویان دانشکده زبان‌های خارجی دانشگاه تهران که زبان چینی را به عنوان زبان دوم خود انتخاب کرده بودند و دانشجویان گروه زبان چینی دانشگاه شهید بهشتی به بررسی مشکلات آموزش زبان چینی در بین زبان آموزان و دانشجویان ایرانی پرداخت و راهکارهایی را در جهت برطرف کردن این موانع ارائه داد (仇学琴, 2010). جالب توجه است که پس از گذشت نزدیک به ۱۲ سال بسیاری از مشکلات اشاره شده در این مقاله از سوی زبان آموزان، بنا به تحقیقات جاری همچنان از جمله مشکلات اساسی آموزش زبان چینی در ایران به شمار می‌روند!

جوسه‌یوان دانشجوی دانشگاه جیلین چین در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «گزارشی از بررسی وضعیت زبان چینی در ایران» به بررسی مراکز آموزش زبان چینی، سیاست‌های دولت در زمینه گسترش آموزش این زبان و مشکلات زبان آموزان و مدرسان زبان چینی در ایران پرداخته است (思远, 2010).

شامن‌لی دانشجوی دانشگاه مین‌زو چین در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی وضعیت آموزش زبان چینی در اصفهان» به بررسی وضعیت زبان چینی در ایران با

تمرکز بر وضعیت گروه زبان چینی دانشگاه اصفهان و همچنین گروه زبان چینی جهاد دانشگاهی شهر اصفهان پرداخته است (曼礼, 2018).

روئن خونگ می در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «پژوهشی در باب همکاری‌های آموزش عالی ایران و چین» وضعیت همکاری‌های بین چین و ایران در سطح آموزش عالی را از نظر سیاست‌های کلی، نقل و انتقالات کارکنان و همکاری‌های مشترک بین مراکز آموزشی مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و موانع و فرصت‌های پیش روی آموزش عالی را بررسی نموده است (阮红梅, 2021).

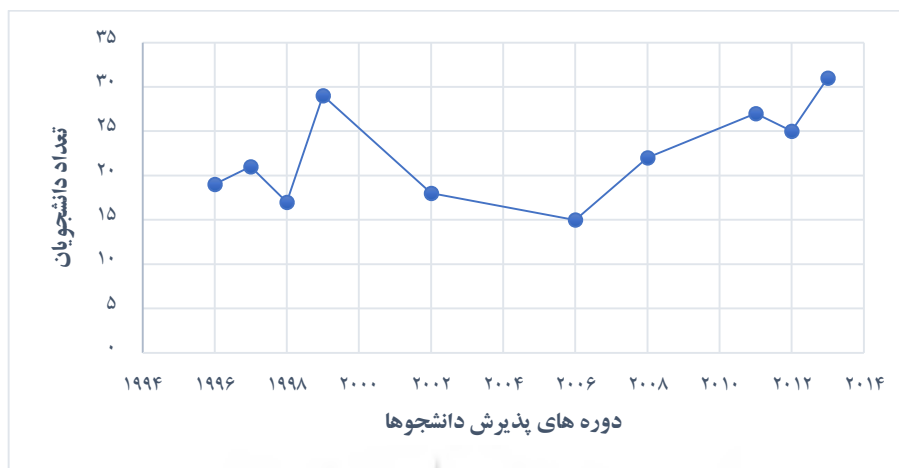
در این پژوهش بر آن شدیم تا از یک سو وضعیت کنونی آموزش زبان چینی در ایران و از سوی دیگر روند افزایش فعالیت گروه‌های زبان فارسی در دانشگاه‌های چین را مورد بررسی قرار دهیم، موانع موجود را شناسایی کنیم و در جهت رفع آنها پیشنهاد‌های خود را ارائه دهیم.

۳. تاریخچه آموزش زبان چینی در ایران

در حالی که نخستین کرسی زبان فارسی در چین سال ۱۹۵۷ و در دانشگاه پکن راه اندازی شد، گروه زبان چینی در ایران برای نخستین بار در سال ۱۹۹۶ در دانشگاه شهید بهشتی تأسیس گردید. پس از آن، سال‌ها بعد گروه زبان چینی به ترتیب در دانشگاه‌های اصفهان، علامه طباطبائی تهران و دانشگاه تهران راه اندازی شد. همچنین دو دفتر مرکز کنفوسیوس یکی در دانشگاه تهران و دیگری در دانشگاه مازندران تأسیس گردید. در ادامه به شرح مختصری از وضعیت کنونی مراکز نام برده شده می‌پردازیم.

۳-۱. گروه زبان چینی دانشگاه شهید بهشتی

این گروه آموزشی در سال ۱۹۹۶ به منظور بر طرف ساختن نیازهای روزافزون سیاسی، اقتصادی، علمی- فناوری و فرهنگی کشور با عقد قرار دادی بین دانشگاه شهید بهشتی تهران و دانشگاه مطالعات بین‌المللی شانگهای تأسیس شد. با عقد این قرار داد طرف چینی نیز ملزم به تأسیس گروه زبان فارسی در دانشگاه خود گردید. گروه زبان چینی دانشگاه شهید بهشتی فعالیت خود را با سرپرستی «خانم دکتر فخری دانش پور پرور» آغاز کرد.

نمودار ۱- تعداد دانشجویان پذیرفته شده در دانشگاه شهید بهشتی از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۴

۳-۲. گروه زبان چینی دانشگاه علامه طباطبائی

گروه زبان چینی دانشگاه علامه طباطبائی، نخستین بار در سال ۲۰۱۴ با پذیرش ۲۷ دانشجو به سرپرستی «خانم دکتر الهام السادات میرزانی» آغاز به کار کرد. هم اکنون خانم دکتر سارا الماسیه تنها عضو هیأت علمی گروه زبان چینی دانشگاه علامه طباطبائی هستند و در مجموع دو استاد ایرانی و سه استاد چینی در این گروه مشغول به تدریس می باشند.

جدول ۱- تعداد دانشجویان پذیرش شده دانشگاه علامه طباطبائی تهران از ابتدا تا کنون

سال ورود	۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۴
تعداد دانشجویان پذیرش شده	۳۴	۲۰	۳۳	۲۵	۲۷

۳-۳. گروه زبان چینی دانشگاه تهران

در سال ۲۰۰۸ پس از راه اندازی مرکز کنفوسیوس در دانشگاه تهران زبان چینی در دانشکده زبان های خارجی این دانشگاه به عنوان زبان دوم تدریس شد. اما مدتی بعد به دلیل پاره ای از مشکلات این همکاری به پایان رسید و مرکز کنفوسیوس در دانشگاه تهران به کار خود خاتمه داد. پس از آن در سال ۲۰۱۵ با حضور سفیر وقت چین در ایران و برخی از مسئولان دانشگاه تهران هم زمان با راه اندازی مجدد مرکز کنفوسیوس در این دانشگاه، گروه

زبان چینی با ۴۱ دانشجو آغاز به کار کرد. این گروه تا به امروز در ۷ دوره پذیرش دانشجو داشته است و در هر دوره به استثنای دوره اول تقریباً بیست دانشجو به جمع این گروه ملحق شده‌اند. هم‌اکنون تیم اساتید این گروه شامل دو استاد ایرانی و ۴ تا ۶ استاد چینی می‌باشد. اساتید چینی این گروه از مدرسان مرکز کنفوسیوس هستند که شمار آنها در هر ترم متغیر است.

۳-۴. گروه زبان چینی دانشگاه اصفهان

گروه زبان چینی دانشگاه اصفهان از سال ۲۰۱۳ با پذیرش ۲۸ دانشجو آغاز به کار کرد. پس از آن در سال‌های ۲۰۱۷، ۲۰۱۸ و ۲۰۲۱، در هر دوره با پذیرش حدوداً ۳۵ دانشجو به کار خود ادامه داده است. بنا به گفته رئیس دانشگاه اصفهان تا تاریخ ۲۵ شهریور ۱۴۰۰ حدود ۷۰ نفر از دانشجویان این گروه از دانشگاه اصفهان فارغ‌التحصیل شده‌اند. گروه زبان چینی دانشگاه اصفهان هم‌اکنون با سرپرستی دکتر احمدرضا آریان و دو استاد ایرانی دیگر به فعالیت خود ادامه می‌هد.

۳-۵. مرکز کنفوسیوس دانشگاه تهران

انستیتو کنفوسیوس از سال ۲۰۰۴ میلادی از طرف شورای گسترش زبان چینی که زیر نظر حکومت جمهوری خلق چین است با هدف ترویج زبان و فرهنگ چین در کشورهای خارجی آغاز به کار کرد. نخستین مرکز کنفوسیوس در دنیا نیز در همین سال در سئول پایتخت کشور کره جنوبی تأسیس شد.

مرکز کنفوسیوس دانشگاه تهران برای نخستین بار در سال ۲۰۰۸ با همکاری دانشگاه یون‌ن چین آغاز به کار کرد اما پس از مدتی به علت پاره‌ای مشکلات این همکاری به پایان رسید و سرانجام پس از وقفه‌ای طولانی در سال ۲۰۱۵ هم‌زمان با تأسیس گروه زبان چینی دانشگاه تهران فعالیت خود را از سر گرفت. از جمله فعالیت‌های این مرکز تدریس زبان چینی در قالب زبان دوم برای دانشجویان دانشکده زبان‌های خارجی دانشگاه تهران، تدریس دروس زبان چینی دانشجویان گروه زبان چینی این دانشکده و برگزاری مراسم و اجرای مسابقات

گوناگون مربوط به زبان و فرهنگ چین است. علاوه بر این، این مرکز تنها محل رسمی برگزاری آزمون بین‌المللی تعیین سطح زبان چینی در ایران می‌باشد. به نقل از وبسایت این موسسه تا کنون حدود ۲۵۳۰ زبان آموز در این مرکز آموزش دیده‌اند.

۳-۶. مرکز کنفوسیوس دانشگاه مازندران

دانشگاه مازندران پس از دانشگاه تهران دومین مرکز کنفوسیوس ایران را در سال ۲۰۱۹ با همکاری دانشگاه گوانگجیو چین راه اندازی کرد. این مرکز در حدود ۳۰ زبان آموز و یک استاد زبان چینی دارد.

۴. بررسی موانع و مشکلات آموزش زبان چینی در ایران

در این بخش، مشکلات و موانع آموزش زبان چینی را در ایران بیان می‌کنیم و در انتها راه‌حل‌های مناسب جهت بهبود شرایط موجود را ارائه خواهیم کرد.

۴-۱. بررسی وضعیت منابع آموزشی و کمک آموزشی زبان چینی در ایران

در بحث کتاب‌های درسی، تمام منابع آموزشی مورد استفاده زبان آموزان ایرانی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی، همگی نسخه‌های کپی شده و فاقد کیفیت از منابع اصلی هستند و تنها یک نسخه از آن در اختیار استاد درس مربوط یا مسئول آموزشگاه قرار دارد و زبان آموزان و دانشجویان در طول هر ترم تحصیلی موظف به تهیه نسخه کپی شده آن هستند. کتاب‌های کپی شده، سیاه و سفید و عمدتاً بی کیفیت هستند که بر ایجاد علاقه و انگیزه در دانشجویان اثر منفی قابل ملاحظه‌ای دارند. از سوی دیگر، عمده این کتاب‌ها بسیار قدیمی و متعلق به دهه‌های هشتاد و نود میلادی هستند. مطالب درج شده در این کتاب‌ها گاهی منسوخ شده و کاربرد خود را از دست داده‌اند؛ بسیاری از واژگان به کار برده شده در این کتاب‌ها دیگر در محاوره امروز مردم چین مورد استفاده قرار نمی‌گیرند. مشکل اساسی دیگری که در این حوزه وجود دارد عدم بومی سازی کتاب‌های درسی است. تمامی کتاب‌های به کار برده شده در مراکز آموزشی ایران، چینی به انگلیسی هستند و با توجه به این که این منابع آموزشی برای زبان آموزان انگلیسی زبان تهیه و ارائه شده است، بسیاری از مفاهیم موجود در کتاب‌ها

برای زبان آموزان ایرانی گاه پیچیده و گاه دارای معانی و مفاهیم ناآشنا هستند؛ این امر بهره‌مندی زبان آموزان ایرانی را از همین اندک منابع موجود با اشکال و کاستی‌هایی همراه کرده است.

نبود کتاب‌های کمک آموزشی و منابع مطالعاتی غیر درسی در بازار کتاب ایران نیز از دیگر موانع پیش روی زبان آموزان ایران به شمار می‌آید. بسیاری از زبان آموزان از نبود کتاب‌های کمک آموزشی، داستان‌ها و رمان‌های سطح‌بندی شده، فرهنگ لغت‌های مناسب، برنامه‌ها و نرم افزارهای کارشناسی شده چینی به فارسی، روزنامه و... در بازار کتاب ایران شکایت دارند؛ از این رو آنان به‌ناچار همچنان باید به همین منابع آموزشی بی کیفیت موجود تکیه کنند.

۴-۲. بررسی وضعیت مدرسان زبان چینی در ایران

وضعیت و کیفیت تدریس زبان چینی در ایران از جمله مشکلات عمده زبان آموزان به شمار می‌رود. متأسفانه تعداد کمی از فارغ التحصیلان زبان چینی در ایران تمایل به فعالیت در زمینه آموزش زبان چینی دارند. عمده فارغ التحصیلان این رشته پس از اخذ مدرک کارشناسی در حوزه‌های گردشگری، بازرگانی و تجاری مشغول به کار می‌شوند. تفاوت قابل توجه میزان درآمد ماهیانه تدریس در دانشگاه، در برابر دیگر مشاغل این رشته از جمله مهم‌ترین دلایل عدم تمایل دانش‌آموختگان زبان چینی به کار در حوزه‌های علمی و فرهنگی محسوب می‌شود.

موضوع دیگری که در بحث وضعیت تدریس زبان چینی باید مورد توجه قرار بگیرد، استفاده از مدرسان چینی در دانشگاه و مؤسسات آموزشی است. در بین دانشگاه‌های ایران تنها دانشگاه تهران است که به‌واسطه حضور مرکز کنفوسیوس از مدرسان چینی متعددی برخوردار است. بقیه دانشگاه‌ها در غالب اوقات حتی با کمبود استاد ایرانی روبه‌رو هستند تا چه رسد به مدرسان چینی! ضرورت استفاده از مدرسان بومی در امر آموزش زبان خارجی پدیده جدیدی به حساب نمی‌آید؛ به‌ویژه زمانی که کشور با کمبود مدرس ایرانی مواجه است و شرایط محیطی مناسب برای یادگیری زبان فراهم نیست حضور مدرسی که زبان

خارجی مورد نظر زبان مادری او است در روند یادگیری کمک بزرگی برای زبان آموزان خواهد بود. بخصوص در زبان‌های آهنگینی چون چینی که یادگیری آهنگ کلمات و به کارگیری درست آنها از مباحث اصلی و جزء آموزش‌های مقدماتی آن به حساب می‌آید. با این توضیحات حضور اساتید چینی در محیط آموزشی ایران حداقل در سطوح مقدماتی امری ضروری به نظر می‌رسد اما متأسفانه بنا به عوامل متعددی این موضوع آن طور که باید مورد توجه دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی قرار نگرفته است.

۴-۳. بررسی وضعیت سیستم آموزش زبان چینی در دانشگاه‌های ایران

از جمله مشکلات عمده‌ای که در سیستم آموزش زبان چینی در دانشگاه‌های ایران مطرح است، استفاده از متدهای آموزشی قدیمی است که مانع از ایجاد انگیزه و علاقه کافی در زبان آموزان می‌شود. در کنار این متدهای قدیمی استفاده از کتاب‌های نامناسب، درس غیر کاربردی و کافی نبودن ساعات آموزشی نیز بر افزایش میزان نارضایتی دانشجویان سهم قابل توجهی داشته است. بعد از گذشت دو دهه از راه‌اندازی نخستین گروه زبان چینی در ایران به وضوح آشکار شده است که سر فصل‌های در نظر گرفته شده حتی پاسخگوی نیازهای ابتدایی دانشجویان نیستند و در نتیجه آن، بخش اعظمی از خروجی‌های این سیستم آموزشی پس از طی دوران چهار ساله تحصیل از مهارت‌های زبانی مقدماتی نیز برخوردار نمی‌باشند. اگرچه اکنون در پاره‌ای موارد اساتید به تدریس کتاب‌های دیگری تحت عناوین مطرح شده می‌پردازند تا بلکه اندکی از نابسامانی‌های موجود بکاهند اما به دلیل عدم همپوشانی درس با یکدیگر آموزش از حالت متمرکز خارج شده و در برخی موارد مفاهیم مشترک در ترم‌های تحصیلی متفاوت بارها تکرار می‌شوند و نهایتاً نتیجه رضایت بخشی حاصل نمی‌گردد. اکثر دانشجویان زبان چینی در ایران برخلاف دانشجویان رشته‌های زبان انگلیسی و عربی در آغاز ورود به دانشگاه هیچ گونه آشنایی با زبان چینی ندارند و به عبارتی شروع کلاس‌های دانشگاه ابتدای راه آموزش آنان است؛ از این رو پرورش مترجمانی کارآمد برای برطرف ساختن نیازهای کشور آن هم تنها در عرض چهار سال با چنین برنامه‌ریزی‌هایی اگر نگوییم غیر ممکن باید بگوییم بسیار سخت و دشوار است.

از سوی دیگر، اساتید ایرانی در طول دوران کارشناسی، تنها برای آموزش مبانی ابتدایی به دانشجویان فرصت دارند که با توجه به حجم مطالب امکان پرداختن به مباحثی چون شناخت فرهنگ، تاریخ، ادبیات، قوانین و سیاست چین امکان پذیر نمی‌باشد. با این حال برخی از اساتید دلسوز با برگزاری کارگاه‌های مجزا به شرح و توضیح این مفاهیم برای دانشجویان می‌پردازند اما متأسفانه به دلیل کمبود وقت و عدم مشارکت عموم دانشجویان در این گونه جلسات این کارگاه‌های پراکنده و تا حدودی نامنسجم جوابگوی نیازهای دانشجویان نخواهند بود. ذکر این نکته لازم است که طبق نظر سنجی‌هایی که از دانشجویان دانش‌آموختگان زبان چینی ایران در خصوص میزان آشنایی آنان با ادبیات چین صورت گرفته است که نتایج آن متعاقباً در مقالات دیگری ذکر خواهد شد، تعداد زیادی از پاسخ دهندگان هیچ گونه آشنایی با شناخته شده‌ترین آثار و شخصیت‌های ادبی چین نداشتند. به طور خلاصه می‌توان گفت سیستم آموزش عالی ایران در حال تربیت زبان آموزانی است که آشنایی چندانی با زبان، ادبیات، فرهنگ، تاریخ و سیاست چین ندارند. این در حالی است که دانشجویان زبان فارسی در چین از دوره لیسانس به فراگیری مطالب جامعی از فرهنگ و ادبیات ایران می‌پردازند. سر فصل دروس فارسی آموزان چینی در دانشگاه زبان‌های خارجی پکن تفاوت آشکار این دو سیستم آموزشی را بیش از پیش برای ما آشکار خواهد ساخت.

جدول ۲- سر فصل دروس گروه زبان فارسی دانشگاه زبان‌های خارجه پکن

ترم پاییز: ۱ سپتامبر - ۱۵ ژانویه		ترم بهار: ۱ مارچ - ۱۵ جولای	
لیسانس			
سال	زبان فارسی مقدماتی اول: هر هفته ۱۲ ساعت	زبان فارسی مقدماتی دوم: هر هفته ۱۲ ساعت کلاس	
اول	خلاصه تمدن و فرهنگ ایران: هر هفته ۲ ساعت	تاریخ ایران: هر هفته ۲ ساعت	
سال	زبان فارسی میانه اول: هر هفته ۱۲ ساعت	زبان فارسی میانه دوم: هر هفته ۱۲ ساعت	
دوم	مذهب ایران: هر هفته ۲ ساعت	معمولاً دانشجویان در این ترم برای بهبود زبان فارسی خود به ایران فرستاده می‌شوند!	
سال	درس‌های پیشرفته زبان فارسی اول: هر هفته ۱۲ ساعت	درس‌های پیشرفته زبان فارسی دوم: هر هفته ۱۲ ساعت	
سوم	(شامل: ترجمه فارسی به چینی ۲ ساعت، ترجمه چینی به فارسی ۲ ساعت، گفتگو ۴ ساعت، شنوایی ۴ ساعت)	تاریخ شعر معاصر ایران از ملک الشعراء بهار تا قیصر امین پور: ۲ ساعت	
	تاریخ ادبیات فارسی قدیمی از اوستا تا جامی: هر هفته ۲ ساعت		

ترم پاییز: ۱ سپتامبر - ۱۵ ژانویه		ترم بهار: ۱ مارچ - ۱۵ جولای	
سال چهارم	زبان فارسی عالی اول: هر هفته ۱۰ ساعت تاریخ قصه نویسی معاصر ایران از آخوندزاده تا رمان از احمد محمود: هر هفته ۲ ساعت «درخت انجیر معابد»	زبان فارسی عالی دوم: هر هفته ۶ ساعت آثار شاهکار خوانی (برگزیده از شعرهای نو معاصر ایران): هر هفته ۲ ساعت	
فوق لیسانس			
سال اول	تاریخ تبادل فرهنگ بین چین و ایران: هر هفته ۲ ساعت تمدن‌های قدیمی آسیای غربی: هر هفته ۲ ساعت شاهکار خوانی (برگزیده از شاهنامه فردوسی): هر هفته ۲ ساعت	مذهب‌های آسیای غربی: هر هفته ۲ ساعت تاریخ ادبیات کشورهای آسیای غربی: هر هفته ۲ ساعت شاهکار خوانی (برگزیده از منطق الطیر عطار): هر هفته ۲ ساعت	
سال دوم	تاریخ مدرن شدن کشورهای آسیای غربی: هر هفته ۲ ساعت روابط مدرن میان چین با کشورهای آسیای غربی هر هفته ۲ ساعت شاهکار خوانی (برگزیده از خسته نظامی گنجوی)	خوانش شاهکارها: گلستان و بوستان سعدی	
سال سوم	خوانش شاهکار (برگزیده از دیوان حافظ)	پایان نامه	
دکترا			
سال اول	قافیه و وزن عروض و بلاغت شعر فارسی: هر هفته ۲ ساعت خوانش شاهکارها: قابوس نامه عنصرالمعالی و چهارمقاله نظامی گنجوی	خوانش شاهکارها برگزیده از لباب الالباب محمد عوفی	
سال دوم	شاهکار خوانی برگزیده از مثنوی معنوی مولوی	شاهکار خوانی لوايح، بهارستان و برگزیده از هفت اورنگ جامی	
سال سوم	تهیه کردن مدارک برای پایان نامه	پایان نامه	

علاوه بر موارد ذکر شده فراهم نبودن شرایط مناسب برای گذراندن بخشی از دوران تحصیل دانشجویان در چین یکی دیگر از موانع پرورش توانمندی‌های زبان آموزان در سیستم

آموزشی کشور است، ضرورت این امر به حدی است که سفر به ایران به طور ثابت در برنامه درسی دانشجویان زبان فارسی چین قرار گرفته است. قرار گرفتن دانشجویان در شرایط محیطی مناسب و حضور در کشوری که مشغول یادگیری زبان آن هستند تأثیر بسیاری در فرایند یادگیری و افزایش مهارت‌های زبانی دانشجویان دارد. اما متأسفانه اکثر نقل و انتقالات دانشجویی که تا کنون در ایران صورت گرفته شامل ورود دانشجویان رشته‌های زبان فارسی یا علوم سیاسی از چین در برابر ارسال دانشجویان رشته‌های مهندسی یا علوم سیاسی ایرانی به چین بوده است. در این بین جای خالی دانشجویان گروه‌های زبان چینی، بسیار احساس می‌شود. ماهیت خاص و منحصر به فرد زبان چینی ایجاب می‌کند تا زبان آموزان برای بهبود سطح زبان خود ضرورتاً یک دوره یک تا دو ساله را در چین بگذرانند اما تا کنون چنین شرایطی برای دانشجویان هیچ کدام از دانشگاه‌های ایران فراهم نشده است. این در حالی است که چین با توجه به سیاست‌های فرهنگی جدید خود بیش از پیش علاقه‌مند به برقراری ارتباط با مراکز آموزش زبان چینی در خارج از مرزهای خود و فراهم کردن کلیه شرایط مورد نیاز برای ارتقاء سطح آموزش زبان چینی در سراسر دنیا به‌ویژه در کشورهای حوزه جاده ابریشم است که متأسفانه تا به امروز سهم ما از این شرایط مناسب، اگر نگوئیم صفر باید بگوئیم نزدیک به صفر بوده است.

امروزه ما شاهد افزایش چشمگیر دانشجویان کشورهای آسیایی و آفریقایی در چین هستیم. این امر از یک سو نشان دهنده تغییر گرایش و نگاه این دولت‌ها نسبت به چین است و تمایل آنان به برقراری ارتباطات و همکاری‌های بیشتر با این کشور را آشکار می‌سازد، از سوی دیگر این امر از سرمایه گذاری و توجه روزافزون چین به برقراری تعاملات گسترده‌تر با کشورهای آسیایی - آفریقایی به‌ویژه کشورهای حوزه جاده ابریشم حکایت دارد.

طبق اسناد منتشر شده از سوی وزارت علوم چین، پانزده کشوری که بیشترین میزان دانشجویان خارجی را در سال ۲۰۱۵ در این کشور داشته‌اند به قرار زیر هستند:

جدول ۳- تعداد دانشجویان بین‌المللی بر اساس کشور مبدأ در سال ۲۰۱۵

رتبه	کشور مبدأ	تعداد دانشجویان خارجی در سال ۲۰۱۵
۱	کره جنوبی	۶۶۶۷۲
۲	ایالات متحده آمریکا	۲۱۹۷۵

رتبه	کشور مبدا	تعداد دانشجویان خارجی در سال ۲۰۱۵
۳	تایلند	۱۹۹۷۶
۴	هند	۱۶۶۹۴
۵	روسیه	۱۶۱۹۷
۶	پاکستان	۱۵۶۵۴
۷	ژاپن	۱۴۰۸۵
۸	قزاقستان	۱۳۱۹۸
۹	اندونزی	۱۲۶۹۴
۱۰	فرانسه	۱۰۴۳۶
۱۱	ویتنام	۱۰۰۳۱
۱۲	آلمان	۷۵۳۶
۱۳	مغولستان	۷۴۲۸
۱۴	لائوس	۶۹۱۸
۱۵	مالزی	۶۶۵۰

همین اطلاعات در سال ۲۰۱۸ نیز به چاپ رسیده است با نگاهی گذرا به جدول پانزده کشور برتر سال ۲۰۱۸ متوجه جهش عظیم آمار کشورهای آسیایی همچون «پاکستان» می شویم که از جایگاه ششم در سال ۲۰۱۵ به جایگاه سوم در سال ۲۰۱۸ رسیده است. در همین حال سقوط «ایالات متحده» به رتبه پنجم، حذف کشوری چون «آلمان» از این لیست و سقوط «فرانسه» از رتبه دهم به جایگاه سیزدهم و در عین حال ظهور کشوری مانند «بنگلادش» در رده دوازدهم را می بینیم.

جدول ۴- تعداد دانشجویان بین المللی بر اساس کشور مبدا در سال ۲۰۱۸

رتبه	کشور مبدا	تعداد دانشجویان خارجی در سال ۲۰۱۸
۱	کره جنوبی	۵۰۶۰۰
۲	تایلند	۲۸۶۰۸
۳	پاکستان	۲۸۰۲۳
۴	هند	۲۳۱۹۸
۵	ایالات متحده آمریکا	۲۰۹۹۶
۶	روسیه	۱۹۲۳۹

رتبه	کشور مبدأ	تعداد دانشجویان خارجی در سال ۲۰۱۸
۷	اندونزی	۱۵۰۵۰
۸	لائوس	۱۴۶۴۵
۹	ژاپن	۱۴۲۳۰
۱۰	قزاقستان	۱۱۷۸۴
۱۱	ویتنام	۱۱۲۹۹
۱۲	بنگلادش	۱۰۷۳۵
۱۳	فرانسه	۱۰۶۹۵
۱۴	مغولستان	۱۰۱۵۸
۱۵	مالزی	۹۴۷۹

اما جایگاه ایران در این رده بندی کجاست؟ متأسفانه با توجه به نقل قول‌های موجود که گاهی متضاد است و نبود آمار قابل استناد، ارزیابی دقیق تعداد دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در چین در حال حاضر حداقل از سوی ایران غیر ممکن است. گرچه در سال‌های اخیر جمعیت دانشجویان ایرانی حاضر در چین افزایش یافته و تلاش‌های مثبتی از سوی دولت‌ها در جهت هر چه بیشتر شدن ارتباطات بین دانشگاهی میان دو کشور صورت گرفته است، اما باید پذیرفت که این آمار در مقایسه با آمار دیگر کشورهای آسیایی چندان قابل توجه نیست. با توجه به وضعیت ایران در این رده بندی و تلاش خیره کننده دیگر کشورهای آسیایی و آفریقایی جهت بهره‌مندی هر چه بیشتر از روابط خود با کشور چین، سؤالی که در این جا مطرح می‌گردد این است که آیا این امر نباید ما را به بازبینی و بهبود عملکردمان وادار سازد؟ آیا چنین دستاوردی می‌تواند پاسخگوی نیازهای روزافزون جامعه در زمینه پرورش چین شناسان ایرانی باشد؟

۵. راهکارهای پیشنهادی جهت بهبود وضعیت و کیفیت آموزش زبان

چینی در ایران

با توجه به آن که زبان چینی در سیستم آموزشی ایران به عنوان یک زبان خارجی نسبتاً تازه وارد شناخته می‌شود، مانند هر رشته تازه تأسیس شده‌ای با موانع و مشکلات بی شماری روبه‌رو

است. اما آنچه می‌تواند ما را به حل این موانع در کوتاه مدت امیدوار گرداند نخست، سیاست‌های نوین دولت چین در جهت اشاعه زبان و فرهنگ خود در سراسر دنیا خصوصاً در بین کشورهای حوزه جاده ابریشم است و پس از آن، نیاز روز افزون کشور به تربیت مترجمانی تراز اول به منظور برآوردن نیازهای بخش‌های مختلف اقتصادی، سیاسی و فرهنگی است. پیش از این بخش اعظمی از نیاز کشور در امر ترجمه بر دوش مترجمان چینی آشنا به زبان فارسی و معدود مترجمان ایرانی آشنا به زبان چینی قرار داشته است، اما اکنون نیاز به حضور مترجمان و چین‌شناسان ایرانی با تسلط کامل بر زبان و فرهنگ چین بیش از پیش احساس می‌گردد. امیدواریم این عوامل بتوانند انگیزه‌های لازم برای بهبود وضعیت آموزش زبان چینی در ایران را فراهم بیاورند.

به اعتقاد ما نخستین گام در جهت بهبود کیفیت آموزش زبان چینی اصلاح سیستم آموزش کشور است. حل مشکلات سیستم آموزشی و تربیت مترجمان و مدرسان حاذق به صورت خودکار مشکل موسسات و مراکز آموزشی غیر دانشگاهی را نیز برطرف خواهد کرد. در حالی که ضعف سیستم آموزشی دانشگاه‌های ایران از مهم‌ترین موانع موجود در جهت تربیت مترجمان زبان چینی تراز اول در کشور محسوب می‌شود، چین سال‌ها پیش تراز ما کرسی زبان فارسی را در دانشگاه‌های خود راه‌اندازی کرده و به تربیت دانشجویان مسلط به زبان فارسی پرداخته است. تسلط اساتید و دانشجویان زبان فارسی چین بدان جایی رسیده است که تا کنون آثار برجسته ادبی ایران همچون مثنوی مولوی، بوستان و گلستان سعدی، دیوان رودکی، منتخبات نظامی گنجوی، رباعیات خیام، قابوس‌نامه و بسیاری از رمان‌های نویسندگان معاصر ایرانی به چینی ترجمه شده‌اند. با توجه به عزم راسخ چین در امر آموزش زبان چینی به غیر چینی زبان‌ها ما می‌توانیم در مسیر بهبود عملکرد برنامه‌های آموزشی دانشگاه‌های کشور از تجربیات این دانشگاه‌ها و اساتید به نحو احسن بهره ببریم. اما متأسفانه آنچه تا کنون شاهد آن بوده‌ایم تنها برگزاری جلسات بی‌شمار و عقد قراردادهای متعددی بوده است که در عمل به ایجاد تغییرات مثبت قابل توجهی در این حوزه منجر نشده‌اند.

۱-۵. بازبینی و اصلاح سرفصل دروس تدریس شده

تغییر و اصلاح سرفصل دروس موجود و حذف دروس غیر کاربردی و ارائه درس‌هایی

مطابق با استانداردهای جهانی از جمله اقدامات ضروری اولیه در این زمینه به شمار می آیند. افزایش واحدهای تحصیلی دوران کارشناسی نیز از دیگر مواردی است که باید مورد توجه قرار گیرد. هم اکنون دروس ارائه شده برای زبان چینی در دانشگاه‌های ایران (بدون لحاظ کردن واحدهای عمومی) ۱۲۲ واحد است که شامل ۲ واحد زبان دوم نیز می‌شود. این در حالی است که در لیست دروس زبان روسی دانشگاه‌های ایران زبان دوم لحاظ نشده و مجموع دروس ارائه شده (بدون لحاظ کردن واحدهای عمومی) ۱۳۲ واحد است. با توجه به ماهیت این رشته و نیاز دانشجویان به آموزش بیشتر، افزایش واحدهای درسی و طراحی واحدهای اختیاری از جمله اقدامات مفید و ضروری در این زمینه خواهد بود. ناگفته پیداست که با وجود کمبود اساتید زبان چینی در دانشگاه‌ها این امر چندان اجرایی به نظر نمی‌رسد. اما می‌توان با بهره‌گیری از فرصتی که ویروس کرونا در اختیار قرار داده است از شرایط موجود به بهترین نحو استفاده کرد. هم اکنون تمامی دانشگاه‌های ایران و جهان مجهز به سیستم آموزش مجازی هستند. می‌توان با همکاری مدیران گروه‌های زبان چینی و طراحی دروس مختلف اختیاری و با بهره‌وری از سامانه کلاس‌های آنلاین و آفلاین شرایط مناسبی را برای دانشجویان فراهم آورد تا آنان بتوانند با استفاده از پلتفرم‌های موجود در جلسات درس استادان دانشگاه‌های مختلف شرکت کنند.

۵-۲. طراحی واحدهای «عملی» و «کارآموزی» در پایان دوران تحصیل دانشجویان

طراحی دوره‌های عملی و کارآموزی از سوی دانشگاه‌ها می‌تواند یکی از راه‌حل‌های بهبود سطح علمی و توان عملی فارغ‌التحصیلان باشد. با توجه به این که این طرح بر افزایش میزان اعتماد به نفس دانشجویان اثر مثبت خواهد داشت بهتر آن است مورد توجه اساتید و مسئولان محترم قرار گیرد. بسیاری از فارغ‌التحصیلان زبان چینی در دوران تحصیل خود پس از گذراندن دو تا سه سال تحصیلی با توجه به نیاز چشمگیر صنعت و تجارت شروع به فعالیت در بازار کار می‌کنند، در حالی که مهارت‌های زبانی آنان به هیچ‌عنوان به حد مطلوب نرسیده است. بسیاری از دانشجویان معتقدند اگر در طول تحصیلات خود به کار نپردازند پس از به پایان رساندن دوران چهار ساله کارشناسی فرصت‌های مناسب شغلی را به دلیل آماده نبودن برای بازار کار، از دست خواهند داد. اما از سوی دیگر فرصت آموزش بهتر در دوران تحصیل را نیز به دلیل مشغله‌های

کاری از دست می‌دهند و پس از فارغ التحصیلی نیز با توجه به مشغله‌های موجود دیگر فرصت ارتقاء سطح زبان خود را پیدا نخواهند کرد؛ از همین رو متأسفانه بسیاری از مترجمان ایرانی فعال در زمینه بازرگانی و تجارت از سطح زبانی متوسطی برخوردار هستند و صرفاً به دلیل تجربه کاری و آشنا بودن با بازار کار و نبود مجرای مناسب برای معرفی چهره‌های جدید و به عبارتی وجود یک محیط نیمه انحصاری است که همچنان با دانش زبانی اندک مشغول به کار هستند. بنابراین با ایجاد دوره‌های «عملی» و «کارآموزی» فرصت معرفی دانشجویان به صاحبان کار و مشاغل فراهم می‌گردد و بستر مناسبی برای ورود نسل جدید به بازار کار ایجاد می‌شود. همچنین، با ورود نسل جدید به بازار کار و خارج شدن محیط کار از فضای نیمه انحصاری به دلیل رقابتی شدن محیط کار، هر دو گروه مترجمان جدید و قدیم مجبور به بالا بردن سطح دانش زبان خود و به روز نگه داشتن اطلاعات خود می‌شوند.

۳-۵. رسیدگی به وضعیت منابع آموزشی و کمک آموزشی

از جمله مشکلات اصلی در بحث مربوط به کتب درسی استاندارد نبودن آنها است. یکی از موضوعات پیشنهاد شده توسط یائوجی دا که در مقاله وی تحت عنوان «زبان چینی در ایران و مرکز کنفوسیوس دانشگاه تهران» در سال ۲۰۰۹ به چاپ رسید، طراحی کتاب‌های آموزش زبان چینی به فارسی در ایران بود. با توجه به حوزه گسترده زبان فارسی در منطقه، این منابع آموزشی صوتی و کاغذی علاوه بر ایران می‌توانند در کشورهای همسایه ایران نظیر افغانستان هم مورد استفاده قرار بگیرند. گرچه با گذشت نزدیک به ۱۲ سال از این گزارش هنوز فعالیت قابل ذکری در این خصوص صورت نگرفته است، اما امیدواریم با توجه به علاقه و انگیزه طرف چینی و با کمک دانشگاه‌های چین و موسسه کنفوسیوس و صد البته با مساعدت و همراهی مسئولین و دانشگاه‌های ایران بتوان هر چه سریعتر روند چاپ و نشر کتاب‌ها و منابع آموزشی چینی به فارسی را آغاز کرد.

در بحث منابع کمک آموزشی متأسفانه باید عنوان کرد عملاً هیچ منبع کمک آموزشی چه صوتی و چه کاغذی در ایران وجود ندارد. کتاب‌های آمادگی آزمون بین‌المللی تعیین سطح زبان چینی، داستان‌های سطح بندی شده، روزنامه و انواع کتاب‌ها و نرم افزارهای

کمک آموزشی که برای زبان آموزان دیگر زبان‌های خارجه فراهم است، هیچ کدام برای چینی آموزان ایرانی تهیه نشده‌اند. استقبال گسترده چینی آموزان ایرانی از غرفه کتاب چین در سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران خود نشان دهنده وجود این خلاء عمیق در بازار کتاب ایران است. برگزاری نمایشگاه‌های سالیانه کتاب چین در دانشگاه‌های ایران و دعوت از ناشران، اساتید و نویسندگان چینی برای شرکت در این نمایشگاه‌ها به منظور ایجاد فضای مناسب برای آشنایی هر چه بیشتر مترجمان ایرانی با نویسندگان و ناشران چینی، اعطای تسهیلات به اساتید و فارغ‌التحصیلان زبان چینی جهت ترجمه و تألیف کتاب‌های کمک آموزشی، خریداری اشتراک نشریات علمی و فرهنگی چین توسط دانشگاه‌ها و ارائه آن به دانشجویان و محققان ایرانی از طریق کتابخانه‌های مجازی دانشگاه‌ها از جمله اقدامات مناسب جهت حل مشکلات حاضر خواهد بود.

۴-۵. گسترش دامنه آموزش زبان چینی در مقاطع مختلف تحصیلی

زبان چینی در بسیاری از کشورهای اروپایی، آمریکایی و آسیای شرقی به صورت زبان اختیاری در مدارس تدریس می‌شود و دانش آموزان علاقه‌مند پیش از ورود به دانشگاه مباحث مقدماتی زبان را در دوران تحصیل خود در مدرسه فرا می‌گیرند. به همین خاطر دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه آشنایی قابل قبولی با زبان چینی دارند. از این رو این امکان برای اساتید فراهم می‌شود تا در دوران چهار ساله تحصیلات کارشناسی به مباحث عمیق‌تری پردازند که این موضوع با توجه به سختی فراگیری این زبان، یک برنامه‌ریزی درست و اصولی محسوب می‌شود. بنابراین با توجه به فضای خالی آموزش زبان چینی در مدارس کشور و در سال‌های پیش از ورود به دانشگاه، می‌توان با برگزاری کلاس‌های آموزش زبان چینی به عنوان واحد زبان خارجی دانش آموزان در مدارس شرایط مناسب را برای توانمندسازی مترجمان آینده کشور فراهم ساخت. از سوی دیگر با نظر به این که امکان ادامه تحصیل در چین برای همه فارغ‌التحصیلان ایرانی فراهم نیست، راه اندازی مقاطع بالاتر تحصیلی و به کارگیری اساتید چینی - تا زمان خود کفایی ما در بحث تربیت مدرس - بدون شک از دیگر اقدامات مؤثر در بهبود کیفیت سطح زبان چینی دانشجویان ایرانی خواهد بود.

۵-۵. بهبود سطح کیفیت تدریس زبان چینی

در این زمینه می‌توان با کمک نهادها و ارگان‌های چینی در جهت ارتقاء سطح کیفیت تدریس مدرسان ایرانی اقدام کرد. برگزاری کلاس‌های حضوری و غیر حضوری تربیت مدرس برای فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها از سوی اساتید چینی می‌تواند در این امر بسیار مؤثر واقع شود. در دنیای پس از کرونا و با گسترش و پیشرفت جلسات و کلاس‌های آنلاین امکان دسترسی به برجسته‌ترین اساتید به امری آسان تبدیل شده است. با بهره‌گیری از امکانات موجود قطعاً می‌توان به موفقیت‌های چشمگیری دست یافت. علاوه بر این مرکز کنفوسیوس سالیانه چندین کارگاه و همایش جهت ارتقای سطح دانش زبانی چین‌شناسان جوان و مهارت‌افزایی اساتید در دانشگاه‌های مختلف چین برگزار می‌کند. ایجاد پلتفرمی برای معرفی این دوره‌ها به فارغ‌التحصیلان ایرانی، همچنین طرح ریزی دوره‌های ویژه برای مدرسان فارسی زبان می‌تواند در جهت بهبود سطح مهارت‌های تدریس اساتید بسیار مؤثر واقع شود. دعوت از اساتید چینی برای برگزاری دوره‌های حضوری کوتاه مدت و بلند مدت تربیت مدرس نیز از جمله عوامل تأثیرگذار در روند بهبود کیفیت تدریس زبان چینی در ایران خواهد بود.

۵-۶. افزایش بورسیه‌های دانشجویی

امروزه در تمامی مراکز آموزشی جهان گذراندن بخشی از دوران تحصیل دانشجویان زبان‌های خارجی در کشوری که در حال یادگیری زبان آن هستند امری لازم و ضروری تلقی می‌گردد. این امر در روند آموزش زبان چینی با توجه به ماهیت منحصر به فرد آن بیش از باقی زبان‌ها ضروری به نظر می‌رسد. بسیاری از دانشگاه‌های چین برای زبان‌آموزان خارجی در تمام طول سال به‌ویژه در ایام تابستان دوره‌های آموزش کوتاه مدت زبان چینی را برگزار می‌کنند. این دوره‌ها عموماً با کمک هزینه‌هایی برای دانشجویان همراه است؛ به عنوان مثال دوره‌های تابستانی دانشگاه زبان خارجه شانگهای از جمله دوره‌های کوتاه مدت طرفدار در نزد دانشجویان خارجی است. بخش وسیعی از این پروژه به صورت رایگان طراحی شده است و مشتاقان یادگیری زبان چینی از سراسر دنیا به طور مستمر در این پروژه شرکت می‌کنند. اما متأسفانه به دلیل نبود پلتفرمی برای آگاهی‌رسانی به چینی‌زبان‌های ایرانی، اغلب فرصت شرکت در این گردهمایی‌ها را از دست می‌دهند.

۶. تاریخچه آموزش زبان فارسی در چین

نخستین کرسی زبان فارسی چین اولین بار در سال ۱۹۵۷ در دانشگاه پکن تأسیس شد. این گروه به سرپرستی آقای پروفیسور جی شیان لین و با همراهی استاد جانگ هونگ نیان در کنار دو استاد ایرانی به نام‌های آقایان نوایی و چلیپا کار خود را آغاز کرد.

جانگ هونگ نیان در واقع نخستین استاد زبان فارسی چینی است؛ ایشان که در ابتدا استاد زبان روسی بودند با توجه به عدم تسلط اساتید ایرانی به زبان چینی و اشراف کامل آنان به زبان روسی کارشان را با ترجمه برای اساتید ایرانی دانشگاه پکن آغاز کردند، اما رفته رفته خود بر زبان فارسی تسلط پیدا کردند و از سال ۱۹۶۰ به عنوان استاد رسمی زبان فارسی دانشگاه پکن مشغول به کار شدند؛ به همین خاطر چینیان به ایشان لقب «پدر زبان فارسی» داده‌اند. ترجمه شاهکارهای ادبیات فارسی چون شاهنامه فردوسی و گلستان و بوستان سعدی به زبان چینی از جمله دستاوردهای این استاد فرهیخته به شمار می‌آیند. ایشان در سال ۲۰۱۵ و در سن ۸۳ سالگی چشم از جهان فرو بستند.

همسر استاد جانگ هونگ نیان، خانم لی شیانگ که خود از دانشجویان زبان فارسی دوره سال ۱۹۵۸ بودند، پس از فارغ التحصیلی به عنوان استاد زبان فارسی مشغول به کار شدند. ایشان برای پرورش دانشجویان زبان فارسی چین زحمات بسیاری کشیده‌اند.

در سال ۱۹۶۳ گروه جدیدی از دانشجویان زبان فارسی وارد دانشگاه پکن شدند. در این زمان آقای یه یی لیانگ که فارغ التحصیل زبان فارسی از دانشگاه کابل بودند به عنوان استاد رسمی رشته زبان فارسی در دانشگاه پکن کار خود را آغاز کردند. حوزه مطالعاتی این استاد گرانقدر بیشتر در زمینه تاریخی و مذهبی ایران بوده است.

در سال ۱۹۶۷ آقای جن یان سنگ، یکی دیگر از فارغ التحصیلان زبان فارسی دانشگاه کابل، به عنوان استاد رسمی رشته زبان فارسی در دانشگاه پکن شروع به کار کردند. در آن زمان و با شروع «انقلاب فرهنگی» در چین دانشگاه‌ها تعطیل شد و کار تدریس در دانشگاه‌ها به تعویق افتاد. در این زمان آقای جن یان سنگ بیشتر به تدوین فرهنگ فارسی به چینی و فرهنگ چینی به فارسی پرداختند. امروزه دانشجویان زبان فارسی و چینی دو کشور همچنان از آثار ارزشمند این استاد گرانقدر بهره می‌برند.

در سایه تلاش و کوشش این اساتید گرانقدر، دانشجویان بسیاری پرورش یافتند که امروزه خود به عنوان اساتید برجسته زبان فارسی و ایران شناسانی حاذق شناخته می‌شوند. در ادامه به معرفی چند تن از این اساتید ارجمند می‌پردازیم:

خانم تن هوی جو: از دانشجویان کارشناسی ورودی سال ۱۹۷۱ هستند. ایشان پس از اتمام دوره کارشناسی به عنوان مدرس زبان فارسی کار خویش را آغاز کردند. ایشان در پرورش دانشجویان زبان فارسی خدمات زیادی ارائه کرده‌اند.

خانم وانگ بی دن: از دانشجویان ورودی سال ۱۹۸۲، ایشان پس از فارغ التحصیلی از مقطع کارشناسی به همراه استاد مو هونگ یان به عنوان اولین دانشجویان کارشناسی ارشد زبان فارسی در چین به سرپرستی استاد چانگ هونگ نیان به ادامه تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد پرداختند. خانم وانگ بی دن در سال ۲۰۰۰ پس از اخذ مدرک دکترا در دانشگاه تهران به عنوان اولین چینی دارنده مدرک دکترای زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه پکن مشغول به کار شدند.

خانم مو هونگ یان: ایشان به عنوان یکی دیگر از دانشجویان کارشناسی زبان فارسی ورودی سال ۱۹۸۲، در سال ۱۹۹۰ پس از فارغ التحصیلی از مقطع کارشناسی ارشد در آکادمی علوم اجتماعی چین مشغول پژوهش و ترجمه در حوزه ادبیات فارسی شدند. پس از آن با پیوستن به دانشگاه مطالعات خارجی پکن به پژوهش‌های خود در حوزه ادبیات فارسی ادامه دادند. وی هم‌اکنون علاوه بر تدریس در حوزه ادبیات، تاریخ، فرهنگ و مذهب ایران به عنوان رئیس مرکز ایران شناسی به فعالیت خود ادامه می‌دهد.

آقای چنگ تونگ: از دانشجویان ورودی سال ۱۹۸۷؛ ایشان پس از اخذ مدرک لیسانس و فوق لیسانس، مدرک دکترای خود را نزد استاد یه یی لینگ دریافت کردند و به عنوان اولین دانشجوی دکترای زبان فارسی در چین فارغ التحصیل شدند. وی هم‌اکنون به عنوان رئیس دانشکده مطالعات کشورهای آسیایی دانشگاه مطالعات خارجی شانگهای مشغول به کار است.

خانم لیو هوی: از دانشجویان ورودی سال ۱۹۹۱ هستند که پس از فارغ التحصیلی از مقطع لیسانس، کرسی زبان فارسی را در دانشگاه مطالعات خارجی شانگهای راه اندازی کردند.

تصویر ۱- عکس یادگاری فارغ التحصیلان گروه زبان فارسی به همراه مدیر گروه جناب آقای جی شیان لین - سال ۱۹۶۰

۷. معرفی گروه زبان فارسی در دانشگاه‌های چین

دانشگاه پکن: این دانشگاه به عنوان یکی از بزرگترین دانشگاه‌های چین، در سال ۱۸۹۸ تأسیس شده است. گروه زبان فارسی در این دانشگاه در سال ۱۹۵۷ آغاز به کار کرد. این گروه هم اکنون در سه مقطع لیسانس، فوق لیسانس و دکترا دانشجو می پذیرد و با چهار استاد چینی و یک استاد ایرانی به فعالیت خود ادامه می دهد.

دانشگاه مطالعات زبان‌های خارجی شانگهای: رشته زبان فارسی در این دانشگاه در سال ۱۹۹۶ تأسیس شده است. این گروه نیز با چهار استاد چینی و یک استاد ایرانی در سه مقطع لیسانس، فوق لیسانس و دکترا دانشجو می پذیرد.

دانشگاه مطالعات زبان‌های خارجی پکن: گروه زبان فارسی در این دانشگاه از سال ۲۰۰۹ و با سه استاد فعالیت خود را آغاز کرده است. دانشجویان این دانشگاه هم اکنون در سه مقطع لیسانس، فوق لیسانس و دکترا مشغول به تحصیل می باشند.

دانشگاه بازرگانی پکن: در سال ۲۰۱۴ کرسی زبان فارسی در این دانشگاه راه اندازی شد؛ این دانشگاه هم اکنون در مقطع لیسانس دانشجو می پذیرد.

دانشگاه مطالعات خارجی شی ان: کرسی زبان فارسی در این دانشگاه از سال ۲۰۱۳ به همت یک استاد ایرانی راه اندازی شده است و تا کنون دانشجویان بسیاری از این دانشگاه فارغ التحصیل شده‌اند.

با توجه به افزایش سطح تعاملات فرهنگی، اقتصادی و سیاسی بین دو کشور تعداد کرسی‌های زبان فارسی در دانشگاه‌های چین افزایش یافته است. تعداد دیگری از دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی چین که هم اکنون به آموزش زبان فارسی می‌پردازند عبارتند از: دانشگاه فرهنگ و زبان پکن، دانشگاه زبان‌های خارجه دوم پکن، دانشگاه شین جیانگ، دانشگاه زبان و تجارت خارجی گوانگ دونگ، دانشگاه زبان‌های خارجه تین جینگ و دانشگاه زبان‌های خارجه جیلین.

نتیجه‌گیری

با توجه به جایگاه فعلی چین در دنیا، بهبود کیفیت آموزش زبان چینی و شناخت هر چه بیشتر و بهتر فرهنگ و تاریخ چین در دستور کار نهادهای علمی و فرهنگی کشورهای مختلف دنیا قرار گرفته است. حتی کشورهایی که از دیرباز بنا به موقعیت جغرافیایی خود روابط تنگاتنگی با چین داشته‌اند، امروزه با تلاش بیشتری درصدد افزایش سطح روابط خود با این کشور هستند. با توجه به طرح «یک کمربند - یک جاده» که پیشتر از سوی دولتمردان چین مطرح گردیده و نظر به توجه و علاقه دولت چین به گسترش زبان و فرهنگ خود در دنیا به‌ویژه در کشورهای حوزه این طرح و از آنجایی که کشور ایران نیز از دیرباز بنا به موقعیت جغرافیایی و استراتژیک خود همواره مورد توجه چینیان بوده است، فرصت مناسبی در پیش روی ماست تا با بهره‌گیری از موقعیت‌های موجود در جهت تقویت مناسبات خود با این کشور بکوشیم. واضح است که پایه‌های این امر بر تقویت مترجمان خبره و افزایش روابط فرهنگی با این کشور بنا نهاده شده است. روابط فرهنگی ایران با چین سال‌هاست که در سایه روابط سیاسی و تجاری این دو کشور مورد بی‌مهری قرار گرفته است و اندک فعالیت‌های فرهنگی صورت گرفته نیز پیوسته تنها در بین جامعه دانشگاهیان و سیاستمداران دو کشور جریان یافته و شناخت دو ملت از یکدیگر عملاً به اخبار رسانه‌های غربی محدود گردیده است؛ تا آنجایی که اگر در خیابان‌های چین و در جمع مردم عادی آن قدم بزنید و با آنها گفت و گو کنید بسیاری از آنان حتی نام «ایران» را تا به حال نشنیده‌اند. در ایران نیز اوضاع چندان بهتر از این نیست؛ نام چین در ایران با واژگانی چون «جنس بنجل»، «مردم سخت کوش و همه چیز خوار» و «دیکتاتوری» عجین شده است. برای بهبود این شرایط و کمک به شناخت هر چه بیشتر دو ملت از یکدیگر و ساخت زیربنایی مناسب جهت بسط و گسترش روابط سیاسی و تجاری نخستین گام تربیت مترجمانی خبره و چین‌شناسانی قابل است. در این مقاله ما به تفصیل به بررسی وضعیت کنونی زبان چینی در ایران پرداختیم، موانع و مشکلات موجود را برشمردیم و برای بهبود وضع موجود راهکارهای پیشنهادی خود را ارائه دادیم. از سوی دیگر تاریخچه آموزش زبان فارسی در چین و وضعیت فعلی آموزش زبان فارسی در دانشگاه‌های

چین را مورد بررسی قرار دادیم. امیدواریم این مقاله گامی عملی باشد در جهت تحقق تربیت چین شناسان و ایران شناسانی حاذق در ایران و چین به منظور پیشبرد هر چه بیشتر و بهتر منافع دو کشور و شناخت عمیق تر دو ملت از یکدیگر.

تعارض منافع: طبق گفته نویسندهگان، پژوهش حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع است.

منابع و مأخذ

- پاشازانوس، حمیدرضا. (۲۰۲۰). «آن و آن‌شی در منابع چینی و بودایی؛ مناسبات چین و ایران در دوره اشکانی». فصلنامه تاریخ روابط خارجی. دوره ۲۱. شماره ۸۴. صص: ۲۴-۳.
- پاشازانوس، حمیدرضا. (۲۰۲۰). «بررسی و تحلیل نقش ایرانیان باستان در ترویج دین‌های آسیایی در چین». الهیات تطبیقی. سال یازدهم. شماره ۲۳. صص: ۹۲-۷۵.
- 仇学琴. (2010). 伊朗汉语教学现状及对策研究. 世界汉语教学的新教材与新教法——第十届国际汉语教学研讨会, 中国辽宁沈阳.
- 穆宏燕. (2015). "中国宫廷画院体制对伊斯兰细密画艺术发展的影响." 回族研究 25(01): 59-65.
- 阮红梅. (2021). 中伊高等教育合作研究, 大连理工大学.
- 孙宜学 & 张雅琦 (2020). "'一带一路'倡议下中国当代文学在英国翻译传播的现状与对策." 中国语言文学研究 28(02): 187-199.
- 姚继德. (2009). "伊朗的汉语教学与德黑兰大学孔子学院." 云南师范大学学报: 对外汉语教学与研究版(6): 85-89.
- 周思远. (2010). 关于伊朗汉语教学情况的调查报告, 长春: 吉林大学.
- 沙曼礼. (2018). 伊朗伊斯法罕的汉语教学调查情况, 中央民族大学.